

WEI
CENTRUM STUDIÓW
STRATEGICZNYCH

SERWIS
ODBUDOWY
UKRAINY

MODERNIZACJA I ODBUDOWA UKRAINY

AKTYWNOŚĆ INWESTYCYJNA PAŃSTW TRZECICH

WARSAW ENTERPRISE INSTITUTE

**MODERNIZACJA I ODBUDOWA
UKRAINY**

**AKTYWNOŚĆ INWESTYCYJNA
PAŃSTW TRZECICH**

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2023

Spis treści

Synteza	4
Aktywność inwestycyjna państw trzecich	5
Najbardziej perspektywiczne obszary dla inwestycji	5
Ubezpieczenia i inicjatywy biznesowe	6
Przykłady inwestycji zagranicznych na Ukrainie po wybuchu wojny	7
Wnioski i perspektywy dla Polski	15

Synteza

- Według ostatnich szacunków Kijowskiej Szkoły Ekonomii bezpośrednie straty wywołane rosyjską agresją na Ukrainę przekroczyły 150 mld dolarów. Ponad jedna trzecia z tej sumy przypada na zniszczone lub uszkodzone budynki mieszkalne. Straty są bardzo zróżnicowane regionalnie – zdecydowana większość przypada na obwody w południowo-wschodniej części kraju, gdzie przebiega obecnie linia frontu, oraz północ, która ucierpiała w pierwszych tygodniach wojny.
- Wśród najbardziej perspektywicznych obszarów dla współpracy jako priorytetowy kierunek można wskazać inwestycje w szeroko pojętą infrastrukturę, w szczególności w budownictwo mieszkaniowe oraz drogi i mosty.
- Innymi sektorami, które są atrakcyjne dla inwestorów zagranicznych, jest energetyka, w szczególności jądrowa, gdzie już obecnie trwa intensywna współpraca Ukrainy ze Stanami Zjednoczonymi, a także odnawialne źródła energii (głównie farmy wiatrowe i fotowoltaiczne). Ogromny potencjał dla inwestycji ma też ukraińskie rolnictwo, z racji żyznych gleb oraz dużego obszaru upraw, oraz przemysł spożywczy.
- Po wybuchu wojny na Ukrainie inwestycje zagranicznych firm w tym kraju ograniczyły się głównie do tych przedsiębiorstw, które już wcześniej były tam aktywne. Dotyczy to głównie podmiotów z państw Unii Europejskiej oraz Stanów Zjednoczonych i Kanady. Spośród innych krajów największą aktywnością wykazuje się Turcja.
- Nowi potencjalni inwestorzy przyjęli strategię wyczekiwania i odłożenia swoich planów inwestycyjnych do czasu zakończenia konfliktu, w związku z niepewnością odnośnie do dalszego przebiegu wojny i ryzykiem związanym z obecną sytuacją.
- Jednym z nowych obszarów, w którym widać duże zainteresowanie współpracą inwestycyjną, jest ukraiński sektor zbrojeniowy. W ostatnich miesiącach można dostrzec aktywizację działań w kierunku wspólnej produkcji uzbrojenia, szczególnie ze strony USA, Niemiec i Turcji.

Aktywność inwestycyjna państw trzecich

W raporcie opublikowanym w październiku 2023 r. przez Kijowską Szkołę Ekonomii, instytucję wspieraną między innymi przez Biuro Prezydenta oraz ministerstwa gospodarki i infrastruktury, oszacowano, że bezpośrednie straty w Ukrainie spowodowane konfliktem zbrojnym do końca września 2023 roku wyniosły 151,2 miliarda dolarów. Jest to wzrost o ponad 700 milionów dolarów w porównaniu do danych z czerwca, kiedy straty wynosiły 150,5 miliarda dolarów. Największy udział w sumie bezpośrednich strat miały zniszczenia w budownictwie mieszkalnym, oszacowane na 55,9 miliarda dolarów. W sumie, w wyniku działań wojennych, zniszczeniu lub uszkodzeniu uległo 167,2 tysiąca budynków, w tym 147,8 tysiąca domów prywatnych i 19,1 tysiąca budynków wielorodzinnych. Obwody najbardziej dotknięte zniszczeniami to: doniecki, kijowski, ługański, charkowski, mikołajowski, czernihowski, chersoński i zaporoski.

Infrastruktura i przemysł to kolejne sektory, które poniosły znaczne straty, odpowiednio 36,6 miliarda i 11,4 miliarda dolarów. Od początku konfliktu na Ukrainie uszkodzeniu uległo 18 lotnisk, co najmniej 344 mosty i przeprawy mostowe, a także ponad 25 tysięcy kilometrów dróg. W sektorze przemysłowym i biznesie straty dotknęły co najmniej 426 dużych i średnich przedsiębiorstw, zarówno prywatnych, jak i państwowych.

Sektor edukacyjny również doświadczył znacznych strat oszacowanych na 10,1 miliarda dolarów, z ponad 3,5 tysiąca uszkodzonych i zniszczonych placówek edukacyjnych, w tym ponad 1,7 tysiąca szkół średnich, przeszło tysiąc przedszkoli oraz 586 szkół podstawowych. Straty w sektorze opieki zdrowotnej również wzrosły, obecnie osiągając 2,9 miliarda dolarów, z 1223 zniszczonymi lub uszkodzonymi placówkami medycznymi, w tym 384 szpitalami i 352 przychodniami.

W raporcie Banku Światowego z marca 2023 r. oceniono, że koszt odbudowy Ukrainy po pełnoskalowej inwazji rosyjskiej wyniesie 411 miliardów

dolarów. Dokument ten obejmuje szkody w infrastrukturze komunalnej i przemysłowej. Dane te podkreślają skalę i zakres uszkodzeń infrastrukturalnych, jakich doświadczyła Ukraina oraz wielkość wyzwań związanych z odbudową kraju po konflikcie.

Najbardziej perspektywiczne obszary dla inwestycji

Odbudowa infrastruktury na Ukrainie po zakończeniu konfliktu będzie obejmować szereg kluczowych obszarów, w tym transport i komunikację, co oznacza naprawę i modernizację zniszczonych dróg, mostów i autostrad, odbudowę sieci kolejowej, w tym torów i stacji, wznowienie operacji w portach morskich i lotniskach, które odgrywają kluczową rolę w handlu międzynarodowym i turystyce, a także komunikację i technologie, co wiąże się z odbudową i rozbudową infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym internetu szerokopasmowego i sieci 5G oraz rozwój e-usług i infrastruktury cyfrowej.

Odbudowa **budynków mieszkalnych** na Ukrainie po zakończeniu konfliktu jest jednym z kluczowych aspektów całego procesu odbudowy kraju. Jednocześnie będzie to skomplikowane ze względu na rozległe zniszczenia spowodowane działaniami wojennymi. Pilnym priorytetem jest zapewnienie tymczasowego schronienia dla osób, których domy zostały zniszczone lub są niezdadne do zamieszkania. Wymagane jest staranne planowanie i koordynacja, aby zapewnić, że odbudowa przebiegać będzie w sposób zorganizowany i efektywny. Kluczowe znaczenie ma znalezienie źródeł finansowania odbudowy, zarówno z krajowych, jak i międzynarodowych funduszy pomocowych. Odbudowa oferuje szansę na zastosowanie zrównoważonych praktyk budowlanych i energetycznych, co może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców i ochrony środowiska, a jest to również

okazja do modernizacji ukraińskiego sektora mieszkaniowego, w tym poprawy efektywności energetycznej budynków.

Inwestycje w **energetykę** na Ukrainie po zakończeniu konfliktu ze szczególnym uwzględnieniem zielonej energetyki obejmują kilka kluczowych obszarów, w tym odbudowę i modernizację istniejącej infrastruktury, co wiąże się z naprawą uszkodzeń wyrządzonych rosyjskimi atakami – w tym elektrowni, sieci przesyłowych i rozdzielczych oraz modernizacją sieci. Kolejnym obszarem jest rozwój odnawialnych źródeł energii, w szczególności energii słonecznej i wiatrowej. Zaznaczyć trzeba, że Ukraina ma duży potencjał, zwłaszcza w obwodach południowych do rozwoju obu rodzajów źródeł. Ponadto istnieje też możliwość rozwoju pozostałych OZE – inwestycji w biomasę oraz budowa małych elektrowni wodnych. Można zaobserwować także duże zainteresowanie rozwojem energetyki atomowej na Ukrainie. Integracja z europejskim systemem energetycznym, w szczególności synchronizacja z ENTSO-E, która nastąpiła w marcu 2023 r., otworzyła drogę do eksportu taniej energii elektrycznej do unijnych krajów sąsiedzkich.

Kapitał zagraniczny jeszcze przed wojną był mocno obecny w ukraińskim **sektorze rolnym**, ale istnieje na tym obszarze ogromny potencjał wzrostu. Ukraina posiada jedne z najbardziej żyznych gleb na świecie, znanych jako czarnoziemy, które są idealne do uprawy różnorodnych roślin, w tym pszenicy, kukurydzy, jęczmienia i rzepaku. Kraj jest jednym z największych światowych eksporterów zboża i olejów, a także roślin oleistych, co czyni go ważnym graczem na globalnym rynku rolnym. Ukraina ma też korzystne położenie geograficzne w pobliżu Unii Europejskiej, Azji i Bliskiego Wschodu, co ułatwia dostęp do międzynarodowych rynków i możliwość eksportu rolnego. W porównaniu z innymi krajami, Ukraina oferuje stosunkowo niskie koszty produkcji, co obejmuje zarówno koszty dzierżawy ziemi, jak i pracy. Ponadto kraj ten, jako jeden z globalnych liderów w produkcji rolnej, zapewnia dużą ilość stosunkowo tanich surowców dla przemysłu przetwórczego.

Duży potencjał dla zagranicznych inwestycji przedstawia **przemysł zbrojeniowy**. Ukraina odziedziczyła po rozpadzie Związku Radzieckiego znaczącą część sowieckiego przemysłu obronnego, jednak kryzys gospodarczy po uzyskaniu niepodległości spowodował znaczący spadek produkcji i eksportu. Rosyjska inwazja w 2022 roku spowodowała poważne zniszczenia kluczowych zakładów, wpływając na ich zdolności produkcyjne. Mimo to, ukraiński przemysł obronny wykazał swój potencjał, na przykład poprzez wykorzystanie krajowych rakiet do zatopienia rosyjskiego flagowego okrętu „Moskwa”. Chociaż produkcja zaawansowanej broni jest ograniczona, przemysł ten wykazał zdolności do produkcji nowoczesnych dronów, mundurów i innego wyposażenia dla żołnierzy. Pomimo tych wyzwań, ukraiński przemysł obronny może odegrać znaczącą rolę, szczególnie w naprawie sprzętu i potencjalnie w rozwijaniu niektórych typów sprzętu wojskowego. Dla zagranicznych inwestorów przedstawia to możliwości w zakresach modernizacji zakładów produkcyjnych, wprowadzania zaawansowanych technologii i pomocy w odbudowie zniszczonej infrastruktury.

Ubezpieczenia i inicjatywy biznesowe

MIGA, czyli Multilateral Investment Guarantee Agency, jest agencją należącą do Grupy Banku Światowego, której głównym zadaniem jest promowanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych w krajach rozwijających się. MIGA oferuje ubezpieczenia inwestycji oraz produkty gwarancyjne, które chronią inwestorów przed ryzykiem politycznym takimi jak konfiskata majątku, ograniczenia transferów walutowych, wojny i zamieszki. W kontekście Ukrainy, MIGA może odegrać istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa inwestycji zagranicznych w czasie trwającego konfliktu, co jest kluczowe dla odbudowy i rozwoju gospodarczego kraju. Ubezpieczenia oferowane przez MIGA mogą zwiększyć zaufanie inwestorów do angażowania kapitału w Ukrainie, pomimo niepewności związanej z trwającym konfliktem.

W obliczu zwiększonych ryzyk, które spowodowały wycofanie się prywatnych ubezpieczycieli z Ukrainy, MIGA stała się aktywnym dostawcą ubezpieczeń, wypłacając ponad 185 milionów dolarów w ramach gwarancji Political Risk Insurance (PRI) od początku inwazji rosyjskiej w lutym 2022 roku. Te gwarancje są kluczowym narzędziem zmniejszenia ryzyka, zapewniającym ciągłość operacji sektora prywatnego i inwestycji w odbudowę i rekonstrukcję kraju. MIGA ma na celu odblokowanie rynków krajowych i międzynarodowych oraz mobilizowanie zasobów na rzecz odbudowy Ukrainy. Poza Ukrainą, MIGA wykorzystuje swoje doświadczenie w ubezpieczeniu inwestycji w obszarach dotkniętych konfliktami, aby przyciągnąć międzynarodowych donatorów na Ukrainę.

MIGA przyjęła dwufazowe podejście do wsparcia sektora prywatnego na Ukrainie. W fazie pierwszej, podczas trwającej wojny i wstępnej odbudowy, MIGA kontynuuje wsparcie handlu towarami i usługami, zapewniając płynność finansową i kapitał obrotowy sektorowi prywatnemu poprzez gwarancje PRI dla międzynarodowych banków z oddziałami na Ukrainie. W fazie drugiej, po stabilizacji lub zakończeniu wojny, MIGA w pełni wdroży swoje produkty, oferując gwarancje PRI dla realnych sektorów gospodarki na większą skalę. Działania MIGA są kluczowe dla zapewnienia stabilności ekonomicznej Ukrainy w trakcie konfliktu i odgrywają ważną rolę w mobilizacji prywatnego kapitału na rzecz odbudowy i rekonstrukcji kraju.

Inicjatywa **Ukraine Business Compact** została zaprojektowana, aby zapewnić międzynarodowym firmom platformę do wykazywania wsparcia dla odbudowy Ukrainy i jej dążenia do modernizacji. Jest to współpraca między ONZ Global Compact Ukraine i rządem Ukrainy, oficjalnie uruchomiona podczas Konferencji Odbudowy Ukrainy (URC) w czerwcu 2023 roku.

Celem tej inicjatywy jest wspieranie odbudowy i rekonstrukcji Ukrainy poprzez poszukiwanie możliwości zaangażowania w handel i inwestycje, dzielenie się wiedzą specjalistyczną i działania

biznesowe. Do zobowiązań należą inwestycje w ukraiński biznes, współpraca z firmami z siedzibą na Ukrainie oraz wsparcie rozwoju gospodarczego tego kraju.

Ukraine Business Compact opiera się na czterech podstawowych zasadach: inwestowaniu i działaniu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, odpowiedzialnym działaniu biznesowym zgodnym ze standardami międzynarodowymi, wdrażaniu najlepszych praktyk w zakresie zarządzania korporacyjnego i przestrzeganiu wszystkich obowiązujących sankcji i przepisów prawnych. Ponad 600 firm z 42 krajów i 21 głównych sektorów gospodarczych o łącznej wartości rynkowej ponad 5,2 biliona dolarów podpisało się pod tą inicjatywą.

Przykłady inwestycji zagranicznych na Ukrainie po wybuchu wojny

• USA

Amerykański biznes jest mocno zaangażowany w ukraiński sektor rolny. Największym agrolingiem ze Stanów Zjednoczonych jest **Agroprosperis**, który należy do funduszu inwestycyjnego NCH Capital. Całkowity dzierżawiony areał przez przedsiębiorstwo na początku 2023 roku wynosił około 300 tys. hektarów (pod względem wielkości banku ziemi Agroprosperis znajduje się w pierwszej piątce największych ukraińskich producentów rolnych), głównie w obwodzie winnickim, chmielnickim i sumskim (holding jest reprezentowany w sumie w 12 obwodach Ukrainy). Grupa posiada także 12 elewatorów o łącznej pojemności magazynowej około 550 tys. ton. Roczne zbiory grupy wahają się od 1,3 mln ton do 1,8 mln ton zbóż i nasion oleistych. Agroprosperis wykazała się odpornością i zdolnością adaptacji w obliczu trwającej w kraju wojny. Pomimo trudnych okoliczności spółka kontynuowała działalność, koncentrując się na produkcji roślinnej i eksporcie alternatywnymi szlakami logistycznymi. Agroprosperis rozpoczął eksport zboża przez porty na Dunaju, a także wykorzystując chorwackie porty morskie, co było odpowiedzią

na blokadę przez agresora korytarza zbożowego z portów Morza Czarnego. Nowe trasy odegrały kluczową rolę w utrzymaniu przepływu ukraińskich produktów rolnych na rynki międzynarodowe.

Archer-Daniels-Midland Company (**ADM**) jest kolejną globalną korporacją w dziedzinie handlu rolnego i przetwarzania produktów rolnych, która prowadziła działalność na Ukrainie. Przed inwazją Rosji na Ukrainę, ADM posiadała na Ukrainie kilka obiektów, w tym terminal zbożowy w Odessie, zakład przetwórczy nasion oleistych w Czornomorsku, pięć silosów w głębi kraju, jeden silos rzeczny oraz biuro handlowe w Kijowie, zatrudniając ponad 630 osób. W odpowiedzi na rosyjską inwazję na Ukrainę w lutym 2022 roku, firma ADM podjęła decyzję o zamknięciu swoich obiektów na Ukrainie, w tym wspomnianego zakładu przetwórczego oraz terminalu eksportowego zboża, jednak od marca 2023 r. wszystkie obiekty wznowiły działalność.

Ukraina rozwija współpracę z firmą **Westinghouse** w dziedzinie energii jądrowej, co stanowi istotny krok w kierunku zmniejszenia zależności od rosyjskiego paliwa jądrowego i rozbudowy własnych zdolności generacji energii jądrowej. Współpraca z Westinghouse pozwoliła Ukrainie na zaprzestanie wykorzystywania rosyjskiego paliwa jądrowego. Istotnym wydarzeniem była pierwsza operacja załadunku paliwa Westinghouse do reaktora WWER-440 w Rówieńskiej Elektrowni Jądrowej. Do tej pory siedem bloków w ukraińskich elektrowniach jądrowych korzysta już z paliwa firmy Westinghouse, a do 2024 roku wszystkie bloki mają być nim zasilane. Będzie to nie tylko krok w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego Ukrainy, ale również ważny element w procesie integrowania się z międzynarodowym rynkiem energetycznym. Ponadto planowane są ambitne projekty budowy nowych bloków energetycznych AP1000, które charakteryzują się zaawansowaną technologią oraz oferują większe bezpieczeństwo i efektywność w produkcji energii. Zapowiadana jest też instalacja małych modułowych reaktorów AP300. Pierwsze z nich mogą zostać zainstalowane

w ciągu najbliższych dziesięciu lat, co wskazuje na znaczące zaangażowanie i planowanie strategiczne w sektorze energetycznym.

W kwietniu 2023 r. operator ukraińskich elektrowni atomowych Energoatom i amerykańska firma **Holtec International** podpisały porozumienie dotyczące potencjalnego wdrożenia 20 małych reaktorów modułowych (SMR) typu Holtec SMR-160, z pierwszym projektem pilotażowym, który ma zostać podłączony do sieci do marca 2029 roku. Porozumienie przewiduje wspólną pracę Energoatomu i Holtec nad przyspieszoną budową i uruchomieniem zakładów Holtec SMR-160 na Ukrainie oraz nad założeniem w kraju zakładu produkcyjnego na potrzeby budowy tych elektrowni.

Obie firmy utworzą wspólne biuro, które zajmie się pracami związanymi z licencjonowaniem i wdrażaniem technologii reaktorów SMR-160 na Ukrainie, ze szczególnym uwzględnieniem lokalizacji, gdzie znajdują się elektrownie węglowe. Według ministerstwa energetyki Ukrainy budowa małych reaktorów modułowych przyczyni się do wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz pozwoli zastąpić elektrownie ciepłe zniszczone przez rosyjskie ataki i osiągnąć cele dekarbonizacji.

SMR-160 to lekkowodny reaktor modułowy, który generuje 160 MW. Holtec twierdzi, że w przeciwieństwie do obecnie działających elektrowni, SMR-160 jest zaprojektowany tak, aby cała woda chłodząca potrzebna do bezpiecznego wyłączenia, nawet w najbardziej ekstremalnych scenariuszach wypadków, była jego integralną częścią. W sierpniu 2020 roku projekt SMR-160 zakończył pierwszą fazę przeglądu projektu dostawcy przez Kanadyjską Komisję Bezpieczeństwa Jądrowego i obecnie jest w trakcie działań w celu otrzymania licencji z amerykańską Komisją Regulacyjną ds. Energii Jądrowej. Holtec również złożyła wniosek o ocenę ogólnego projektu SMR-160 w Wielkiej Brytanii.

W czerwcu 2023 r. **Philip Morris International** zapowiedział inwestycję ponad 30 milionów do-

larów w budowę nowego zakładu produkcyjnego w okolicach Lwowa na zachodniej Ukrainie. Planowane prace przygotowawcze rozpoczęły się w lipcu 2023 roku, a rozpoczęcie produkcji przewidziane jest na pierwszy kwartał 2024 roku. Nowy zakład zatrudni ponad 250 osób, głównie w sektorze produkcyjnym, z pierwszeństwem zatrudnienia dla pracowników z fabryki w Char-kowie, która zawiesiła działalność po inwazji Rosji na Ukrainę. Od wejścia na rynek ukraiński w 1994 r. Philip Morris Ukraina zainwestował w ukraińską gospodarkę ponad 700 mln dol., a w 2022 r. firma zapłaciła w Ukrainie 25,3 mld hrywien podatków.

W grudniu 2023 roku Stany Zjednoczone i Ukraina podpisały porozumienie mające na celu rozszerzenie wspólnej produkcji zbrojeniowej i wymiany danych technicznych. List intencyjny, będący formalnym porozumieniem między Stanami Zjednoczonymi a Ukrainą, został podpisany przez kluczowe figury związane z obronnością obu krajów. Ze strony USA podpisał go Bill LaPlante, pełniący funkcję podsekretarza w resorcie obrony USA, odpowiedzialny za uzbrojenie. Z ukraińskiej strony podpisał go Rustem Umerov, minister obrony Ukrainy, odgrywający kluczową rolę w kierowaniu polityką obronną Ukrainy. Porozumienie przewiduje wspólną produkcję i wymianę danych technicznych, mając na celu wzmocnienie zdolności obronnych Ukrainy. Współpraca ma obejmować dostawę i produkcję zaawansowanych systemów obrony powietrznej, potencjalnie włączając systemy rakietowe i radarowe. Drugim obszarem jest naprawa i konserwacja sprzętu wojskowego, a trzecim produkcja amunicji.

- **Niemcy**

W październiku 2023 r. niemiecki koncern **Rheinmetall** specjalizujący się w branży zbrojeniowej i Ukroboronprom (ukraiński państwowy koncern skupiający firmy związane z przemysłem obronnym), założyły spółkę joint venture. Rheinmetall posiada w niej 51% udziałów, a pozostałe 49% należy do Ukroboronpromu. Przedsiębiorstwo będzie działać w obszarze serwisowania i remontu, a także montażu, produkcji i rozwoju pojazdów

wojskowych, początkowo działając wyłącznie na terytorium Ukrainy. Współpraca ta ma na celu wzmocnienie ukraińskiego przemysłu obronnego i w efekcie bezpieczeństwa Ukrainy. Pierwszym krokiem współpracy będzie serwis i naprawa pojazdów przekazanych Ukrainie bezpośrednio lub poprzez niemiecki rządowy program wymiany sprzętu „Ringtausch”. W kolejnych fazach, w oparciu o kompleksowy transfer technologii, partnerzy zamierzają wspólnie produkować wybrane produkty Rheinmetall na Ukrainie. Wcześniej, w maju 2023 roku, dyrektor Rheinmetall informował, o „obietujących” rozmowach z Kijowem na temat budowy zakładu produkcji czołgów wartego 200 milionów euro na Ukrainie, który miałby produkować do 400 czołgów Panther rocznie.

W marcu 2023 r. **Bayer** poinformował o inwestycji na sumę 60 milionów euro w rozbudowę zakładu produkcji nasion kukurydzy w Poczujkach w obwodzie żytomierskim. Projekt obejmuje nową suszarnię nasion, najnowocześniejszy sprzęt rolniczy, magazyny oraz budowę dwóch schronów przeciwbombowych w celu zapewnienia bezpieczeństwa ukraińskim pracownikom. Przed wybuchem wojny Bayer zainwestował około 200 milionów euro w stworzenie produkcji nasion kukurydzy poprzez sieć ukraińskich rolników i zakład przetwórstwa nasion w Poczujkach. Zakład został uruchomiony w 2018 roku i zatrudnia około 100 pracowników na miejscu oraz około 250 do 300 pracowników sezonowych.

W październiku 2023 r. podczas szóstego Niemiecko-Ukraińskiego Forum Ekonomicznego w Berlinie na Ukrainie poinformowano o planowanej inwestycji **Fixit** dotyczącej budowy drugiej fabryki materiałów budowlanych na Ukrainie (obok istniejącej w Fastowie pod Kijowem). Firma ta, będąca niemieckim producentem materiałów budowlanych, otrzymała od rządu niemieckiego ubezpieczenie inwestycyjne na realizację tego projektu. Dodatkowo Fixit otrzymał również pożyczkę od niemieckiego banku KfW w wysokości 12 milionów euro.

W sierpniu br. pojawiła się informacja, że niemiecka firma rodzinna **Pfeifer & Langen**, która posiada już pięć cukrowni w obwodzie lwowskim

i tarnopolskim, otrzymała zgodę Antymonopolowego Komitetu Ukrainy na zakup cukrowni Hnidawskiej w pobliżu Łucka. Przedsiębiorstwo sprzedaje swoją produkcję pod marką „Solodko” i ma zdolność przetwarzania do 6 000 ton buraków cukrowych dziennie. Pfeifer & Langen jest niemiecką firmą rodzinną z siedzibą w Kolonii, działającą na rynku od ponad 150 lat i zajmującą się produkcją i sprzedażą cukru oraz produktów pochodnych. Firma jest trzecim co do wielkości producentem cukru w Niemczech. Oprócz działalności w Niemczech, Pfeifer & Langen posiada udziały w przedsiębiorstwach w Polsce, Rumunii, Włoszech, Węgrzech, Słowenii i Czechach.

Niemcy są zaangażowane w rozwój projektów wodorowych na Ukrainie. Jeszcze przed wybuchem wojny podpisywano dokumenty w tej sprawie, m.in. w 2021 r. ukraiński koncern Nafthaz i niemiecka firma RWE Supply & Trading podpisały memorandum w sprawie możliwości współpracy przy rozwoju projektów związanych z wytwarzaniem oraz przechowywaniem zielonego wodoru i amoniaku na Ukrainie, a następnie eksportowaniem ich do RFN. Mimo rosyjskiej agresji współpraca jest kontynuowana. W maju 2022 r. ukraiński operator elektrowni wodnych Ukrhydroenergo podpisał memorandum o współpracy w rozwoju i wdrażaniu projektów zielonego wodoru z niemieckimi firmami Andritz Hydro i MAN Energy Solutions. W ramach współpracy planowane jest uruchomienie pilotażowego elektrolizera o mocy 1 MW do produkcji zielonego wodoru. Zakład ten ma produkować 100 kg wodoru dziennie. Memorandum ma przyczynić się do rozwoju hubu wodorowego na Ukrainie, przyczyniając się do zwiększenia niezależności energetycznej kraju.

- **Turcja**

We wrześniu 2023 r. dyrektor tureckiej **Onur Group** na Ukrainie zapowiedział inwestycje w wysokości 500 mln dolarów do 2030 r. Od 2021 do 2023 roku grupa miała zainwestować 350 mln dolarów na Ukrainie, w 9 sektorach, w szczególności na budowę i remont dróg (tylko w pierwszej połowie 2023 r. grupa otrzymała kontrakty o wartości 13 miliardów hrywien, z czego 4,2 miliarda hrywien

pochodziło z Państwowej Agencji ds. Odbudowy i Rozwoju Infrastruktury Ukrainy).

Onur planuje zainwestować co najmniej 50 milionów dolarów w wydobywanie naturalnego grafitu, który ma być wykorzystywany do produkcji baterii samochodowych. Grupa otrzymała specjalne zezwolenie od Państwowej Służby Geologii i Zasobów Mineralnych Ukrainy na wydobywanie rudy grafitowej w złożu Burtynskim w obwodzie chmielnickim. Zapowiedziane 50 milionów dolarów inwestycji dotyczy tylko pierwszej fazy rozwoju złoża – całkowita inwestycja w jego rozwój może wynosić od 60 do 280 milionów dolarów. Złoże Burtynskie może stać się największym złożem grafitu na Ukrainie. Tylko na jego stanowisku Gorodniawskim potwierdzone zasoby rud grafitowych wynoszą blisko 130 milionów ton ze średnią zawartością węgla grafitowego na poziomie 5,14%.

Ponadto Onur Group planuje inwestycje w odnawialne źródła energii. Firma zamierza zainwestować dodatkowo 260 milionów dolarów w energię wiatrową, w szczególności w elektrownie w obwodzie lwowskim i zakarpackim o łącznej mocy 200 MW. Do września 2023 roku inwestycje Onur Group w OZE wyniosły około 290 milionów dolarów, w tym w elektrownię słoneczną o mocy 150 MW w obwodzie chmielnickim. Grupa także zapowiada inwestycje w wysokości 2 milionów dolarów w przemysł drzewny i planuje przeznaczenie 30 milionów dolarów na budowę swojego pierwszego hotelu na Ukrainie do 2025 roku.

Turcja aktywnie współpracuje z Ukrainą w sferze przemysłu obronnego. Firma **Baykar** inwestuje na Ukrainie, budując zakład produkcyjny do wytwarzania bezzałogowych statków powietrznych Bayraktar. Baykar otworzył spółkę na Ukrainie w sierpniu 2022, która nabyła działkę i opracowała projekt zakładu. Produkcja dronów Bayraktar ma się rozpocząć w 2025 roku, a firma planuje zainwestować 100 milionów dolarów w trzy projekty: sam zakład produkcyjny, centrum serwisowe oraz siedzibę spółki. Bezzałogowe statki powietrzne odgrywają kluczową rolę w wojnie rosyjsko-ukraińskiej. Są one używane przez wojsko ukraińskie do działań bojowych i rozpoznania, a Ukraina

planuje zwiększyć ich produkcję. Baykar podkreśla, że produkcja będzie samowystarczalna, korzystając z unikalnych ukraińskich technologii produkcji silników.

- **Inne państwa**

ArcelorMittal (Luksemburg), będący właścicielem największej huty na Ukrainie, planuje inwestycję około 1 miliarda dolarów na modernizację swoich zakładów stalowych w Ukrainie w celu zmniejszenia zanieczyszczenia poprzez modernizację produkcji stali w Krzywym Rogu. Wcześniej, w 2019 roku, ukraińska huta stali ArcelorMittal zobowiązała się do inwestycji 1,8 miliarda dolarów w ciągu pięciu lat w celu zmniejszenia emisji o 50–55%. ArcelorMittal w 2023 roku przeznaczył 130 milionów dolarów na inwestycje kapitałowe. Mauro Longobardo, dyrektor generalny huty w Krzywym Rogu, wskazał, że głównym obszarem będzie budowa magazynu odpadów zwanego „Trzecią mapą”. Będą kontynuowane prace nad budową magazynów „Czwarta mapa” i „Myroliubiwske”. Szczególną uwagę zwrócono na projekt budowy fabryki brykietów, którego prace zostały wstrzymane z powodu wojny. W zakresie produkcji stali planowana jest przebudowa pieca nr 9 oraz kontynuacja jego modernizacji. Planowane jest również zwiększenie produkcji w stalowni konwertorowej, poprawa pracy maszyn odlewniczych w ciągłym cyklu produkcji. W 2022 roku zdolności produkcyjne zakładu w Krzywym Rogu były wykorzystywane w nie więcej niż 20–25%. Jednocześnie huta otrzymała pomoc finansową od korporacji ArcelorMittal w wysokości ponad 600 milionów dolarów, niezbędnych dla wypłat wynagrodzeń i kontynuowania pracy, mimo trudności w zakupie surowców i ich wysokich kosztów. **Unilever** (Wielka Brytania) w 2023 roku rozpoczął inwestycję w wysokości 20 milionów euro w nową fabrykę w okolicy Kijowa, która ma na celu wsparcie rozszerzającej się działalności na Ukrainie. Budowa rozpoczęła się w bieżącym roku, a jej otwarcie planowane jest na 2024 rok. Nowy zakład ma stworzyć około 100 miejsc pracy i będzie wytwarzać produkty do pielęgnacji osobistej, w tym szampony i żele pod prysznic dla takich marek jak Dove, Axe, TRESemmé i Cle-

ar. Głównym rynkiem zbytu będzie Ukraina, ale fabryka będzie miała potencjał do eksportu na rynki europejskie. Ponadto zakład ma być zbudowany zgodnie z najwyższymi standardami środowiskowymi, z wykorzystaniem technologii odnawialnych źródeł energii.

W marcu 2023 r. **Rolls-Royce SMR** podpisał z Energoatomem memorandum o współpracy, w którym zobowiązał się do wspierania odbudowy Ukrainy poprzez wdrożenie swoich małych modułowych reaktorów jądrowych (SMR). Każda z tych elektrowni SMR będzie w stanie wygenerować wystarczającą ilość energii elektrycznej bez emisji dwutlenku węgla, aby zasilac miliony domów przez ponad 60 lat. Rolls-Royce SMR jest rozwiązaniem zapewniającym czystą energię o niskich kosztach, używającym sprawdzonych i komercyjnie dostępnych technologii do dostarczenia w pełni zintegrowanej, fabrycznie zbudowanej elektrowni jądrowej. Jest to konkurencyjne źródło ciągłej, czystej energii, które odpowiada na globalne wyzwania w przystępny sposób.

W lipcu 2023 linia lotnicza **Ryanair** (Irlandia) zapowiedziała, że planuje rozszerzyć swoją działalność na Ukrainie po zakończeniu wojny. Firma zamierza ulokować do 30 nowych samolotów Boeing 737 MAX na trzech głównych lotniskach Ukrainy – w Kijowie, Lwowie i Odessie. Ryanair planuje obsłużyć ponad pięć milionów pasażerów rocznie i wykonywać 600 lotów tygodniowo, łączących te trzy główne lotniska z ponad 20 europejskimi stolicami. Przedsiębiorstwo planuje także otworzyć codzienne loty krajowe między tymi miastami i podwoić liczbę pasażerów na lotach wewnętrznych i zagranicznych do ponad 10 milionów w ciągu pięciu lat. Wartość 30 nowych samolotów, które Ryanair zamierza umieścić na Ukrainie, ma wynosić ponad 3 miliardy dolarów. Linia lotnicza zobowiązała się do powrotu z niskobudżetowymi lotami do i z Ukrainy w ciągu 8 tygodni od ponownego otwarcia ukraińskiej przestrzeni powietrznej po zakończeniu konfliktu.

CRH, międzynarodowa korporacja działająca w branży materiałów budowlanych (siedziba w Irlandii), zainwestowała 34 mln euro w budo-

wę piątego zakładu produkcyjno-logistycznego (terminala, linii produkcyjnych, warsztatów pakowania i wysyłki oraz innych obiektów). Kompleks ten, zlokalizowany w miejscowości Wyżne pod Kijowem, stworzył miejsca pracy dla 80 osób. Dodatkowo firma CEMARK, będąca częścią grupy CRH, uczestniczy w odbudowie miasta Hostomel w obwodzie kijowskim.

W czerwcu 2023 r. pojawiła się informacja, że irlandzka **Kingspan Group** jest w trakcie realizacji dużego projektu inwestycyjnego na Ukrainie o wartości ponad 280 milionów dolarów. Przewiduje on budowę wysokotechnologicznego kampusu do produkcji materiałów budowlanych i utworzenie ponad 700 miejsc pracy. Kingspan Group jest światowym liderem w produkcji zaawansowanych, energooszczędnych materiałów budowlanych, które będą niezbędne dla odbudowy Ukrainy.

W końcu 2022 r. **Nestlé** (Szwajcaria) zapowiedziała inwestycję w wysokości 40 milionów franków szwajcarskich (ok. 43 miliona dolarów) na uruchomienie nowego zakładu produkcyjnego na Zachodniej Ukrainie. Nestlé, które na tamten moment zatrudniało około 5800 pracowników na Ukrainie, planuje utworzenie 1500 nowych miejsc pracy w zakładzie produkcyjnym w Smolihowie w obwodzie wołyńskim. Nowy obiekt stanie się regionalnym centrum firmy wraz z zakładem Nestlé w Torczyniu. Wytwarzane produkty będą sprzedawane na Ukrainie oraz eksportowane na rynki europejskie. Nestlé rozpoczęło działalność na Ukrainie w 1994 roku, otwierając biuro przedstawicielskie. Do Nestlé na Ukrainie należą fabryka słodczy Svitoch we Lwowie, Nestlé Ukraine LLC, Volyn Holding oraz Technocom LLC.

Firma **Madoqua Renewables** Holding Limited (Holandia) planuje zbudować w Tarnopolu zakład recyklingu odpadów. Ma to być instalacja do produkcji ekologicznego biometanolu z odpadów pochodzących z produkcji cukru. Oczekuje się, że projekt stworzy ponad 500 bezpośrednich miejsc pracy oraz ponad 2500 miejsc pracy pośrednich. Madoqua Renewables planuje zainvestować do 40 milionów euro na pierwszym

etapie projektu. Przewidywane inwestycje kapitałowe mają wynieść od 300 do 400 milionów euro, przy całkowitej inwestycji w przedziale od 800 do 900 milionów euro.

W październiku 2023 r. zaktualizowano zapisy Umowy o Wolnym Handlu między Kanadą a Ukrainą (CUFTA). Umowa została pierwotnie podpisana w 2016 roku, co stanowiło znaczący krok w kierunku wzmocnienia relacji ekonomicznych między oboma krajami. Zmiana umowy obejmuje szereg ułatwień handlowych i inwestycyjnych, które mają na celu wsparcie odbudowy gospodarczej i odrodzenia Ukrainy po konflikcie z Rosją. Dokument ma fundamentalne znaczenie dla uczestnictwa kanadyjskich firm w ukraińskiej odbudowie i oferuje korzyści, takie jak zwolnienia podatkowe i wsparcie inwestycyjne. CUFTA umożliwia również obu krajom współpracę w różnych sektorach, w tym w infrastrukturze, budownictwie mieszkaniowym, energetyce, transporcie i rolnictwie.

Black Iron Inc., kanadyjski podmiot działający w sektorze górniczym, jest w trakcie inwestycji Shymanivske Iron Ore w Krzywym Rogu na Ukrainie, która ma się zajmować wydobywaniem rudy żelaza. Spółka złożyła do ukraińskiego Ministerstwa Gospodarki wnioski o zawarcie specjalnego porozumienia inwestycyjnego, przewidującego wydzielenie gruntów pod budowę zakładu przeróbki rud oraz składowisk odpadów i hałd. Porozumienie ma umożliwić firmie korzystanie z ulg celnych na zakup sprzętu do kopalni i zakładu przeróbki oraz stanowi podstawę do starania się o ubezpieczenie ryzyka politycznego przez Światową Agencję Gwarancji Inwestycyjnych Banku Światowego (MIGA). Pomimo sporadycznych ataków rakietowych na Krzywy Róg, firma ma zamiar kontynuować prace nad projektem, dążąc do sfinalizowania umowy inwestycyjnej. Kluczowym elementem projektu jest współpraca z ukraińskimi władzami, co jest niezbędne do przekształcenia terenu, jego dzierżawy i efektywnej realizacji całego przedsięwzięcia. Całkowita wartość inwestycji Black Iron Inc. w projekt Shymanivske Iron Ore Project szacowana jest na 816 milionów dolarów. Przewidywane nakłady

kapitałowe na uruchomienie pierwszej fazy projektu wynoszą 452 miliony dolarów, a drugiej fazy – 364 miliony dolarów. Projekt zakłada utworzenie zakładu produkcyjnego, który będzie wytwarzał wysokiej jakości surowce żelazne z zawartością żelaza powyżej 68%, z planowaną roczną produkcją 4 milionów ton w pierwszej fazie i 8 milionów ton rocznie w drugiej fazie.

Cameco, kanadyjska firma specjalizująca się w produkcji uranu, odgrywa istotną rolę w sektorze energetycznym Ukrainy. Firma podpisała z ukraińskim państwowym operatorem ukraińskich elektrowni atomowych Energoatom umowę na dostawę naturalnego heksafluorku uranu. Jest to kluczowy surowiec dla produkcji paliwa jądrowego i będzie zaspokajać całkowite ukraińskie potrzeby w tym zakresie do roku 2035. Ostateczna umowa została podpisana w kwietniu 2023 roku, co stanowi ważny krok w zapewnieniu stabilności i bezpieczeństwa energetycznego Ukrainy.

Austriacka firma **Kronospan**, kontrolująca przedsiębiorstwa obróbki drewna Kronospan UA (obwód wołyński) i Kronospan Równe, zainwestowała ponad 20 milionów euro w budowę centrum logistycznego w miejscowości Kalinówka w regionie kijowskim. Obiekt ten, uruchomiony w maju 2023 roku, ma na celu obsługę transportu drogowego i kolejowego zarówno z zagranicznych oddziałów Kronospan, jak i ich lokalnych jednostek. Główny etap inwestycji został zakończony, a centrum zajmuje obecnie 15 hektarów terenu. Natalia Pokinska, dyrektor generalna Kronospan UA, podkreśliła, że przez 19 lat działalności Grupy Kronospan na Ukrainie, łączna wartość inwestycji w ukraiński przemysł drzewny przekroczyła 900 milionów euro. Obejmuje to zarówno własne fundusze firmy, jak i finansowanie z instytucji finansowych, w tym Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju. Od początku pełnoskalowej wojny Federacji Rosyjskiej z Ukrainą, firma zainwestowała 122 miliony euro. Ponadto w zakładzie w regionie Równe, gdzie w 2019 roku rozpoczęto inwestycje i w 2021 roku uruchomiono pierwszą linię produkcyjną płyt wiórowych, zrealizowano jeden z największych projektów inwestycyj-

nych na Ukrainie, na kwotę ponad 400 milionów euro. Łącznie w przedsiębiorstwach Kronospan na Ukrainie utworzono ponad 700 miejsc pracy. Grupa Kronospan, założona w Austrii w 1897 roku, jest obecnie jednym z głównych światowych producentów materiałów na bazie drewna, prowadząc ponad 40 zakładów produkcyjnych w różnych krajach.

Spółka **Chumak PJSC**, ukraiński producent keczupu i żywności konserwowej, od 2019 roku jest własnością Delta Wilmar International Ltd z Singapuru, jednej z czołowych azjatyckich grup zajmujących się agrobiznesem. Chumak jest jednym z największych przetwórców pomidorów w Europie Środkowej i Wschodniej, produkując: keczup, sosy, majonez, przecier pomidorowy, soki, produkty makaronowe i oleje roślinne. Chumak, planuje zbudować zakład do produkcji przecieru pomidorowego w obwodzie odeskim. Nowe przedsiębiorstwo ma stworzyć prawie 5000 miejsc pracy.

Ukraina i Czechy podpisały memorandum o współpracy w obszarze przemysłu zbrojeniowego. Dokument został podpisany przez ukraińskiego Ministra Strategicznych Gałęzi Przemysłu, Oleksandra Kamyshina, i czeskiego wiceministra obrony Františka Šulca. W ramach porozumienia oba kraje zamierzają współpracować przy naprawach i modernizacji czołgów i innych pojazdów opancerzonych. Planują również współpracować w produkcji małokalibrowej broni, amunicji małego i dużego kalibru, a także w modernizacji lotnictwa, w tym samolotów i śmigłowców. Dodatkowo ważnym obszarem współpracy będą środki walki radioelektronicznej. Celem tego memorandum jest ustanowienie podstaw do długoterminowej współpracy, która będzie kontynuowana po zakończeniu konfliktu zbrojnego. Współpraca ta obejmuje również rozwój i badania w przemyśle obronnym oraz ułatwienie szkolenia ekspertów i personelu technicznego. Memorandum umożliwia realizację indywidualnych projektów przez konkretne czeskie firmy we współpracy z ukraińskimi odpowiednikami, zazwyczaj państwowymi przedsiębiorstwami podlegającymi Ministerstwu Strategicznych Gałęzi Przemysłu.

W czerwcu 2023 r. Ministerstwo Obrony Czech poinformowało, że ukraińskie czołgi T-64 zostaną naprawione w czeskim zakładzie zbrojeniowym. Dokładna liczba sprzętu, który ma zostać wyremontowany w Czechach w nadchodzących miesiącach, nie jest ujawniana ze względów bezpieczeństwa. Kontrakt na naprawę i modernizację czołgów T-64 ukraińskiej armii został zawarty na podstawie memorandum między państwowym przedsiębiorstwem **VOP CZ** a ukraińskim Państwowym Koncernem Ukroboronprom, podpisanego w lutym tego roku. Projekt ten jest jednym z pierwszych konkretnych wyników współpracy po utworzeniu tzw. klastra obronnego, który ma wspierać rozwój nowych wspólnych przedsiębiorstw czesko-ukraińskich.

Klastr obronny ma być wykorzystywany do zwiększenia produkcji sprzętu wojskowego na potrzeby Sił Zbrojnych Ukrainy.

Duński producent okien dachowych Velux w kwietniu 2023 r. uruchomił produkcję swoich własnych systemów sterowania oknami **Velux Touch** na Ukrainie na bazie zakładu partnerskiego firmy Jabil. Linia produkcyjna Jabil w Użhorodzie produkuje kontroler VELUX Touch KLR 300 do sterowania oknami dachowymi, zasłonami i żaluzjami. Systemy sterowania produkowane na Ukrainie będą eksportowane do 38 krajów, w których Velux posiada biura przedstawicielskie oraz do ponad 30 krajów partnerów firmy.

Wnioski i perspektywy dla Polski

Z monitoringu inwestycji zagranicznych można wyciągnąć wniosek, że nowe inwestycje państw trzecich na Ukrainie, w tym w kontekście odbudowy i modernizacji po konflikcie, wykazują dość ograniczony poziom, a duża ich część pochodzi od firm, które były aktywne nad Dnieprem jeszcze przed konfliktem, głównie z krajów szeroko rozumianego Zachodu. Potencjalni nowi inwestorzy przyjęli strategię wyczekiwania, odłożyli swoje plany do czasu zakończenia wojny, co jest zrozumiałe w obliczu niepewności i ryzyka związanego z trwającym konfliktem.

Dla Polski analiza działalności inwestycyjnej może stanowić cenną wskazówkę do kształtowania własnej polityki. Istnieje szansa, że polskie firmy i inwestorzy mogą wykorzystać te

okoliczności, wchodząc w luki rynkowe (szczególnie w obszarach takich jak budownictwo i infrastruktura), które pozostawiły inne kraje z uwagi na duży stopień niepewności i ryzyko związane z toczącymi się działaniami wojennymi. Szczególne znaczenie ma fakt, że pod koniec września br. Weszła w życie nowelizacja ustawy o ubezpieczeniach gwarantowanych przez Skarb Państwa, która pozwala KUKiE na ponowne oferowanie ubezpieczeń inwestycji polskich firm w Ukrainie, mimo trwającej tam wojny. Polska może również wykorzystać swoje doświadczenie i wiedzę dotyczącą regionu, by stać się ważnym pośrednikiem i doradcą dla innych państw trzecich rozważających inwestycje na Ukrainie, co może przyczynić się do wzmocnienia jej pozycji na arenie międzynarodowej.

PARTNERZY

**DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA
Z DOTACJI CELOWEJ**

Nazwa zadania: „Serwis odbudowy Ukrainy. Projekt pilotażowy promocji polskiej obecności gospodarczej w zachodnich obwodach Ukrainy w 2023 r.”

DOFINANSOWANIE: 1 762 810 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ : 1 903 810 zł

**Autorka składu:
Anna Śleszyńska**

Zdjęcia: Canva.com

**Użyto czcionek:
Poppins, Staatliches, Arial**

**Warsaw Enterprise Institute
Al. Jerozolimskie 30/7
00-024 Warszawa**